

uitgaf en in 1490 het Vaderboek, en vele andere heilige geschriften, doch zij arbeidden ook voor den drukker Barmantloë in Hasselt.

In 1485 verschenen de fabelen van Aesopus met niet minder dan 192 houtsneden in Augsburg vervaardigd. G. Leeu te Antwerpen gaf dit werk uit, die ook de Devote Ghebeden met 68 in Gouda gesneden prenten versierde. Van Veldener is nog vermeldenswaard de legende van het heilige kruis, *H e t b o e c k v a n d e n H o u t e* met 32 vroeger voor blokboeken gebruikte platen, opgesneden om ze van de ruwheden des ouderdoms te ontdoen en zonder den oorspronkelijken tekst doch tusschen gewone met de verplaatsbare letters gedrukte tekst ingevoegd.

Te Brugge verscheen in 1484, een rijk jaar, de geïllustreerde Ovidius met 34 illustratiën en in 1498 bij Eckert van Homburg in Delft een kwartyn, het Kaetspeel, terwijl in Antwerpen in 1500 verscheen een geïllustreerd „Boecxken dat seer profitelyck is voer allen visschers ende vogheleers”, toen het boekje over „Die Valuen van der Munten” reeds 13 jaren oud was en „Dat Scaecspul” al 17 jaren telde. Ziet daar dus de wereldlijke boekhandel geboren.

Utrecht, Zwolle, Deventer, Gouda, Delft, Haarlem, Leiden, zijn de Noord-Nederlandsche steden, waar de eerste houtsnijders werkten voor uitgevers deels in diezelfde, deels in andere plaatsen gevestigd, waaronder Antwerpen toen reeds de meest beeteekenende was. Van 1450 op 1850, dat is een sprong van 400 jaren, een heele sprong!

Waartoe die vlucht, die een geregeld verhaal uit zijn verband dreigt te rukken?

Hebt geen vrees waarde lezer, hetgeen ik u vertel is geen geschiedenis der houtsnij-kunst of eene beperking daarvan tot de Nederlanden, daartoe zouden honderden bladzijden noodig zijn, die u lang niet alle tot lezen zouden nooden. De beschrijving die ik u geef is ook niet op te vatten als een molecule van een encyclopaedie, waarvan de lezing u gelegenheid geeft de opbouwbare

boekenkasten, zooals ik mij uwe hersencellen voorstel, te vullen met een aantal boekjes, die u echter meest alle slechts van buiten bekend zouden blijven.

Beschouwt veeleer deze wandeling door bibliotheek en prentencabinet als bedoeld om een deel van diezelfde hersencellen inplaats van tot geordende magazijnen van kennis, in te richten tot min of meer luxueus versierde cabinetjes, waarin de kostbaarheden der vervlogen eeuwen als in sierlijke vitrines met heldere spiegelruiten gedekt, zijn gerangschikt, en aan de wanden zijn opgehangen, zoodat ten allen tijde een oogenblik van rustig levensbewustzijn voldoende is om u te doen genieten van de indrukken van schoonheid, die de geabsorbeerde beelden bij u wekken.

Zoekt dus in deze regelen geen streven naar volledigheid, zelfs geen veelheid, ze zijn slechts bedoeld om u de oogen te openen voor schatten, die voor een elk toegankelijk in prentencabinetten en bibliotheken zijn te samen vergaard, en die u, na mij vergezeld te hebben op de wandeling langs de indrukken die de beschouwing van veel schoons op mij maakte, misschien zullen doen besluiten eveneens die schatkamers met minder onverschilligheid voorbij te gaan, en u op den duur zullen doen besluiten die merkwaardige bladen uit de geschiedenis der boek- en plaatdrukkunst te gaan bezien; ze zullen u de historie der menschheid in hun eigen taal verhalen.

Doe ik dus den schijnbaar grooten zijdsprong, die mij een oogenblik voert van 1450, toen Koster begon te drukken, tot 1850, zoo is de oorzaak gelegen in een vraag, die juist de eerste houtsneden bij ons doen rijzen.

Wat toch is schooner dan het met goud gehoopte miniatuur, de wondere letters der op blanke perkamentbladen geschilderde getijdeboeken, en heeft de houtsnijdkunst niet dadelijk gepoogd deze heerlijkheden van kleur en lijn door kleurendruk te vermenigvuldigen?

Moest de houtsnEEKunst, de kunst om